

Отже, питання полягає у тому, чи була відсутність захисника виправданою. Беручи до уваги факти, Суд не вбачав жодної вагомої підстави для обмеження на той час права заявника на захисника.

Більше того, Суд вважає, що зазначене обмеження порушило права заявника на захист. При обґрунтуванні вини заявника у вбивстві національні суди дійсно, як стверджував Уряд, не робили прямого посилання не тільки на визнавальні покази заявника від 19 березня 2004 р., а й на інші покази, надані того ж дня, які жодним чином не стосувалися питання, про яке йдеться. Проте національні суди не вилучили визнавальні покази від 19 березня 2004 р. з матеріалів справи, а також не постановили жодну ухвалу щодо ролі цих показів у визнанні заявника винним. Навпаки, вони посилалися на визнавальні покази заявника, які той дав 20 березня 2004 р. у присутності захисника. У зв'язку з цим слід зазначити, що допит заявника вранці 20 березня 2004 р. розпочався з пропозиції слідчого докладніше пояснити те, про що заявник не повідомив у своїх визнавальних показах 19 березня 2004 р. Отже, видається, що зазначений допит був прямим продовженням визнавальних показів заявника, наданих 19 березня 2004 р. За цих обставин відсутність будь-якого посилання на визнавальні покази заявника, надані 19 березня 2004 р., не виключає їх впливу на визнання заявника винним.

З огляду на зазначені вище міркування Суд доходить висновку, що було порушення п. 1 і пп. "с" п. 3 ст. 6 Конвенції.

Правові позиції Верховного Суду

Цивільна юрисдикція

ПРО НОВАЦІЮ ЯК ПІДСТАВУ ПРИПИНЕННЯ ІСНУЮЧОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА ДОГОВОРОМ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ*

Згідно з ч. 1 ст. 93 Земельного кодексу України (далі – ЗК України) право оренди земельної ділянки – це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

У статті 13 Закону України “Про оренду землі” визначено, що договір оренди землі – це договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на

* Витяг із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 13 березня 2019 р. у справі № 609/67/18, сформований Л. Сидоровою.

певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства.

Згідно з ч. 1 ст. 19 Закону України “Про оренду землі” строк дії договору оренди землі визначається за згодою сторін.

Зобов'язання припиняється частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом. Припинення зобов'язання на вимогу однієї із сторін допускається лише у випадках, встановлених договором або законом (ст. 598 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)).

Виходячи зі змісту статей 526, 599 ЦК України зобов'язання буде вважатися виконаним належним чином, якщо таке виконання здійснене відповідно до умов договору та вимог законодавства, а якщо умови виконання не визначені у договорі або законі, то вони повинні бути виконані відповідно до звичаїв ділового обороту або до вимог, що зазвичай ставляться.

У справі, яка переглядається, апеляційний суд дійшов висновку про припинення зобов'язання за договором оренди землі від 1 січня 2012 р., оскільки між сторонами цього договору досягнуто домовленість про заміну первісного зобов'язання за цим договором новим зобов'язанням – за договором оренди землі від 20 травня 2017 р. (*новація*).

Не погодившись із таким висновком апеляційного суду, Верховний Суд зазначив про таке.

Відповідно до частин 2 і 4 ст. 604 ЦК України зобов'язання припиняється за домовленістю сторін про заміну первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими самими сторонами (*новація*). Новація припиняє додаткові зобов'язання, пов'язані з первісним зобов'язанням, якщо інше не встановлено договором.

Зі змісту ст. 604 ЦК України вбачається, що *ознаками новації* є:

- спосіб припинення зобов'язання;
- вона можлива лише між тими самими сторонами (сторонами попереднього зобов'язання);
- є двостороннім правочином (договором);
- нове зобов'язання пов'язане з попереднім і спрямоване саме на заміну первісного зобов'язання новим, а не на зміну цього зобов'язання.

Деякі із зазначених вище ознак новації одночасно є умовами її вчинення.

До умов новації згідно з вимогами закону віднесено такі:

- нове зобов'язання повинне пов'язувати тих самих осіб, що й первісне;
- сторони мають досягти згоди щодо заміни одного зобов'язання іншим, а “домовленість про новацію”, про яку йдеться у ч. 2 ст. 604 ЦК України, – це договір про заміну зобов'язання;

– вчиняється новація у формі двостороннього правочину (*новаційного договору*), який має відповідати вимогам до форми та змісту, необхідних для нового зобов'язання;

– наявність наміру сторін вчинити новацію, про який сторони повинні обов'язково вказати у договорі, а за відсутності такого застереження первинне зобов'язання не припиняється, а буде діяти поряд із новим;

– дійсність первинного зобов'язання (недійсність первинного зобов'язання веде до недійсності й нового зобов'язання, що впливає з новації, якщо ж недійсним є новаційний договір, сторони залишаються пов'язаними первинним зобов'язанням, і новація не відбувається);

– зміна змісту зобов'язання, або має виконуватися те саме, але на іншій правовій підставі;

– допустимість заміни первісного зобов'язання новим.

Умови новації є необхідними і достатніми для вчинення новації.

Таким чином, новація – це *угода про заміну* первинного зобов'язання новим зобов'язанням між тими самими сторонами. Вона не припиняє правового зв'язку сторін, оскільки замість зобов'язання, дія якого припиняється, виникає узгоджене ними нове зобов'язання.

Юридичною підставою для зобов'язання, яке виникає при новації, є *домовленість сторін про припинення первинного зобов'язання*.

Угода про заміну первинного зобов'язання має договірну природу. Новація є консенсуальним, двостороннім та оплатним договором, який має правоприпинювальну природу.

Оскільки оспорюваний у цьому позові договір оренди землі від 20 травня 2017 р. не містить вказівки на первинне й нове зобов'язання та намірів сторін вчинити новацію, тобто припинити існуюче і замінити його новим.

Вказане свідчить про передчасність висновку, що між позивачем і СТОВ “Агро-Лан” було досягнуто домовленість про заміну первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими самими сторонами (новацію), що відповідно до ст. 604 ЦК України є підставою для припинення зобов'язання.

Ratio Decidendi

ЮРИДИЧНИЙ ПОРТАЛ

Професійний помічник суддів,
адвокатів та прокурорів

<http://rd.ua>